

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

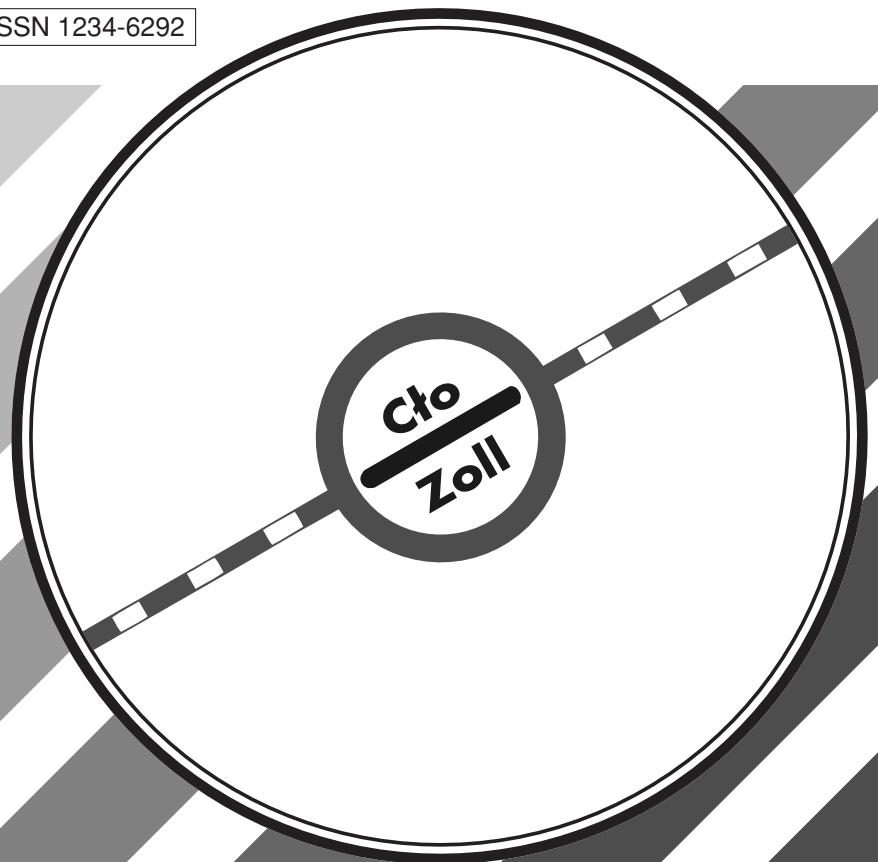
NR
10

HANDEL ZAGRANICZNY PRODUKTAMI ROLNO-SPOŻYWCZYMI

stan i perspektywy

ISSN 1234-6292

**RAPORTY
RYNKOWE**

LISTOPAD 1999

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Ogólna ocena handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi
- III. Prognoza
- IV. Stan i perspektywy handlu zagranicznego głównymi produktami rolno-spożywczymi
- V. Aneks

**Przy publikowaniu całości lub fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski tel: 827-36-64

AUTORZY:

Bożena Nosecka

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 553

Grzegorz Dybowski

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 743

Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 616

Wiesław Łopaciuk

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

Danuta Rycombel

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 553

Piotr Szajner

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

Anna Bugała

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 440

Danuta Zawadzka

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 448

Tadeusz Żurawski

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 512

Raport zatwierdziła w dniu 26.10.1999 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Mateńko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w maju 2000 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukążą się:

1. Rynek ziemniaka /16/ • listopad 1999,
2. Rynek cukru /16/ • listopad 1999,
3. Rynek owoców i warzyw /15/ • listopad 1999,
4. Rynek rzepaku /16/ • grudzień 1999,
5. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /17/ • marzec 2000,
6. Rynek pasz /7/ • kwiecień 2000,
7. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /11/ • maj 2000,
8. Rynek drobiu i jaj /17/ • maj 2000,
9. Rynek mleka /18/ • maj 2000,
10. Rynek mięsa /18/ • maj 2000,
11. Rynek zbóż /18/ • czerwiec 2000,
12. Rynek ziemi rolniczej /3/ • czerwiec 2000.

REASUMPCJA

W pierwszej połowie 1999 r. nastąpiło obniżenie obrotów w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi i pogorszenie się ich salda w porównaniu z tym samym okresem roku poprzedniego. W całym handlu zagranicznym również miało miejsce zmniejszenie obrotów towarowych w ujęciu wartościowym, jednak ogólne saldo tych obrotów poprawiło się.

Wpływy z eksportu towarów rolno-spożywczych zmniejszyły się o 24.3%, a wypłaty za import o 16.3%. Ujemne saldo wyniosło ok. 462 mln USD i było o ok. 62 mln USD większe niż w I półroczu 1998 r. Jednak relacja deficytu do wpływów z eksportu była w handlu rolnym niemal dwukrotnie korzystniejsza niż w handlu ogółem (odpowiednio: 39% i 65%). Wyższy był też wskaźnik pokrycia wartości importu eksportem (72% i 61%).

Udział eksportu rolno-spożywczego w eksporcie ogółem zmniejszył się z 11.8% w pierwszej połowie 1998 r. do 9.3% w I półroczu 1999 r., a importu z 8.9 do 7.8%. Natomiast udział ujemnego salda w handlu towarami rolno-spożywczymi w ogólnym ujemnym saldzie obrotów towarowych z zagranicą wzrósł z 4.4 do 5.5%. Można więc stwierdzić, że w pierwszych sześciu miesiącach 1999 r. handel rolno-spożywczy oddziaływał hamująco na poprawę ogólnych wyników handlu zagranicznego.

Czynniki charakteryzujące obroty handlowe Polski z zagranicą w zakresie towarów rolno-spożywczych to przede wszystkim trwalsze i głębsze niż pierwotnie oceniano załamanie się eksportu na rynki wschodnie – w tym zwłaszcza do Rosji oraz dekoniunktura na rynkach światowych wyrażająca się wysoką podażą, niskim popytem importowym i niskim poziomem cen. W efekcie nastąpiło znaczące pogorszenie się terms of trade w handlu rolno-spożywczym Polski. Wskaźnik ten obniżył się z 115.4 w I półroczu 1998 r. do 55.1 w pierwszej połowie 1999 r.

Nastąpiły znaczące zmiany w geografii polskiego eksportu.

Zwiększył się eksport towarów rolno-spożywczych do UE i krajów CEFTA, zmniejszył natomiast do krajów byłego ZSRR – w tym przede wszystkim do Rosji. Wprawdzie saldo obrotów na rynkach wschodnich pozostało dodatnie, jednak jego poziom obniżył się o 60%. W pierwszych sześciu miesiącach 1999 r. wyniosło ono 290 mln USD. Eksport do Rosji stanowił zaledwie 26% wartości z pierwszej połowy 1998 r. Trzeba podkreślić, że spadek wartości sprzedaży wyprzedzał zmniejszenie wolumenu eksportu. Wynikało to ze zmiany struktury rzeczowej polskiej oferty kierowanej do tego obszaru zbytu na rzecz większego udziału towarów tańszych i o niższym stopniu przetworzenia.

Rosnący eksport do UE i CEFTA nie był w stanie w pełni zrównoważyć powstałej po rynkach wschodnich luki i to mimo wyższych cen uzyskiwanych w krajach zachodniej i centralnej Europy niż w Rosji czy Ukrainie.

Zmiany w strukturze geograficznej polskiego handlu, a szczególnie eksportu rolno-spożywczego wyznały zmiany w jego strukturze rzeczowej. W eksporcie zmniejsza się udział produktów zwierzęcych – przede wszystkim przetworów mięsnych i mleczarskich, wzrasta natomiast udział produktów roślinnych nieprzetworzonych – szczególnie ogrodniczych. Wśród produktów roślinnych przetworzonych rośnie udział przetworzonych owoców i warzyw, a zmniejsza się wyrobów cukierniczych. W imporcie towarów rolno-spożywczych do Polski zwiększa się udział produktów zwierzęcych – zwłaszcza mleczarskich, a obniża nieprzetworzonych artykułów roślinnych. Wyjątek stanowią tu świeże owoce i warzywa, których udział w ogólnym imporcie rośnie. Wśród towarów roślinnych przetworzonych zwiększa się udział przetworów ze zbóż i produktów ogrodniczych, a także tytoniu i papierosów oraz alkoholi, zmniejsza się natomiast udział przetworów z roślin oleistych. W efekcie zmian w strukturze rzeczowej dominującymi w polskim eksporcie grupami towarowymi stały się: przetwory

owocowe (11.7%), ryby i ich przetwory (9.3%) oraz wyroby cukiernicze (5.9%), natomiast w imporcie: owoce świeże (13.3%), kawa i herbata (11.3%), tytoń i papierosy (5.5%) oraz ryby i ich przetwory (6.6%).

Duża podaż z produkcji krajowej i relatywnie niskie ceny przy rosnącej ochronie celnej wpływają ograniczająco na import wielu towarów rolno-spożywczych. Ponadto import ten obejmuje w coraz większym stopniu produkty nie wytwarzane w Polsce. Zwiększa się też skala obrotów wewnątrzgałęziowych, co jest zjawiskiem korzystnym, świadczącym o wykorzystywaniu korzyści komparatywnych. Tak jest w przypadku nasion i śrut roślin oleistych oraz olejów. W imporcie ziemniaków rośnie udział ziemniaków wczesnych i sadzenia-ków, a zmniejsza się surowca do przetworu na drodze przetwory jak również samych przetworów ziemniaczanych. Zwiększa się jedynie import skrobi i jej modyfikantów. W imporcie produktów mleczarskich dominują jogurty. Zmniejsza się natomiast udział masła i tłuszczów mlecznych.

Znacząco rośnie eksport produktów z roślin oleistych, gdzie Polska powraca na pozycję eksportera netto, a także świeżych i przetworzonych ziemniaków. Obniża się eksport drogiej przetworów typu chipsy. Niskie ceny na rynkach produktów mleczarskich – zwłaszcza mleka w proszku – oraz embargo dla polskich mleczarni w UE przyczyniły się do spadku poziomu dodatniego salda w handlu produktami mleczarstwa. Zmniejszył się eksport z Polski serów, lodów, mleka UHT, napojów mlecznych i masła. Mały popyt na rynkach cukru i jego przetworów wyrażający się niskimi cenami przyczynił się do ograniczenia eksportu wyrobów cukierniczych oraz czekolady i wyrobów czekoladowych. Zmniejsza się też eksport przetworów wieprzowych i wołowych przy wzroście udziału mięsa w ogólnym eksporcie mięsa i przetworów mięsnych.

Podobnie jak w 1998 r., również w 1999 r. zwiększa się poziom ochrony rynku krajowego przed importem. Składa się na to zarówno podział niektórych kontyngen-

tów dostępu do rynku na kwartały, co przeciwdziała kumulowaniu się importu w krótkich okresach czasu, jak i podniesienie wielu stawek celnych. Było to możliwe dzięki wykorzystaniu relatywnie wysokiego poziomu stawek konwencyjnych związanych w WTO oraz wycofaniu części preferencji przyznanych krajom UE i CEFTA w ramach umów o preferencyjnych warunkach handlu.

Ponieważ tendencje zaobserwowane w I półroczu 1999 r. utrzymują się również w drugiej

połowie roku, w skali całego roku można przewidywać spadek wpływów z eksportu rolno-spożywczego o ok. 600 mln USD, a wydatków za import o 366 mln USD. Ujemne saldo może więc się zwiększyć z 743 mln USD w 1998 r. do 970 mln USD w 1999 r. Utrzymają się też, a nawet pogłębią zmiany w geograficznej strukturze obrotów polskiego handlu towarami rolno-spożywczymi. Nadal większy eksport do UE i CEFTA a także niektórych krajów rozwijających się nie zrównoważy załamania

eksportu na wschód. Jednak udział krajów UE i CEFTA w wartości polskiego eksportu zwiększy się. Podobne tendencje wystąpią prawdopodobnie w roku 2000.

Spadek eksportu rolno – spożywczego w rzeczywistości jest większy, jeżeli uwzględnić zmniejszenie obrotów przygranicznych. Efektem tego jest wzrost presji podaży na rynku wewnętrznym. Tym bardziej, że nie są podejmowane żadne działania mające na celu promocję polskiego eksportu rolno-spożywczego.

SUMMARY

In the first half of 1999 value of Polish foreign trade in agri-food products declined as compared to the relevant period of 1998. Accordingly deterioration of the balance of trade in these products was observed. The value of total Polish foreign trade also declined. However total balance of trade improved.

The receipts from exports of agri-food products declined by 23.4% while the expenditure on imports by 16.3%. Negative balance of trade totalled approx. 462 mill USD and was about 62 mill USD higher than reported a year ago. Although receipts/expenditure ratio in agricultural trade was almost twice as much as in total foreign trade (39 and 65% respectively). Receipts from agricultural exports covered 72% of the value of relevant imports (61% in case of total trade).

The contribution of agri-food exports in total exports decreased from 11.8% in the first half of 1998 to 9.3% in the first half of 1999 and respectively 8.9 and 7.8% in case of imports. Negative balance of trade in agri-food products contributed 4.5% of total negative balance (4.4% previously). Therefore agri-food trade hampered overall improvement in foreign trade as a whole.

Factors that characterise Polish foreign trade in agri-food commodities are before all more reluctant and deeper than it was assessed previously breakdown in exports to Eastern markets, including Russia and unfavourable situation on international markets, i.e. weak demand, oversupply and hence low prices. Reflecting this a substantial deterioration in Polish agri-food terms of trade ratio was observed. While in the first half of 1998 the ratio was 115.4 in the first half of 1999 it halved (55.1).

Remarkable changes in the geographic structure of Polish exports were observed. While exports to former USSR countries and Russia sloped down, increase in exports to CEFTA was observed. The balance of trade with these markets reminded positive

but its level fell by 60% and amounted to 290 mill USD. Exports to Russia contributed just 26% of its value recorded in the first half of 1998. It has to be underlined that decline in the value of sales was ahead of the decline in their volume. This resulted from changes in the structure of commodities traded. The contribution of high-processed in total agri-food exports significantly contracted in favour of cheaper non- or semi-processed products.

In spite of higher transaction prices than those achieved in Russia, Ukraine or Central Europe, growing exports to the EU and CEFTA did not match the gap created in Eastern markets. These changes, particularly in case of agricultural products triggered shifts in the structure of commodities traded. There is a shrink in the share of animal products, especially meat and dairy, in agricultural exports in favour of raw crop products in particular fruits and vegetables. As regards exports of processed products, the share of processed fruit and vegetables expands refilling the gap created by contraction of confectionery product exports.

The changes in imports go in opposite direction. The share of processed animal products expands (particularly dairy) and the share of raw crop products contracts with the exception of fresh fruit and vegetables. Products processed from fruits and vegetables, grain based products, tobacco, cigarettes and alcohol products increase their share in the group of processed crop commodities. The contribution of products processed on the basis of oilseeds shrinks. In result of the changes following product groups dominated the structure of exports: processed fruits (11.7%), fish and fish products (9.3%) and sugar based confectionery (5.9%). Fresh fruits (13.3%), coffee and tea (11.3%), tobacco and cigarettes (5.5%) and fish and fish products (6.6%) dominated import structure.

Large domestic supplies and relatively low prices along with increasing border protection re-

strict imports of various agri-food products. In many cases the restrictions concerns the products not produced domestically. The scale trade flows between the branches of food industry increases, which is reasonably good feature. It reflects the utilisation of comparative advantages. This concerns oilseeds and meals and vegetable oils. The share of imported raw processing potatoes and processed potato-based products contracts in favour of early varieties and seed potatoes. Only the imports of starch and starch products keep growing. While yoghurts dominate imports of dairy products the share of butter and milk fats dwindles.

Remarkable increase is observed in case of exports of oilseed products, fresh and processed potatoes, where Poland re-established the status of net exporter. Exports of expensive products such as crisps declines. Low world prices of dairy products (particularly those of skimmed milk powder) combined with EU ban for Polish dairy exports led to decline in positive balance of trade in this group of products. Export volume of cheese, long-life milk (UHT), milk-based beverages and butter sloped down. Low level of demand for sugar and sugar-based products and hence low prices restricted exports of confectionery and chocolate. With expanding share of raw meat exports of pork and beef products also decline.

In 1999 similarly to 1998 the level of domestic market protection against imports increases. It is due to as well quarterly set access quota, which prevents from cumulating of imports in short term, as rise in many tariffs. Relatively high level of WTO bound tariff rates and partial withdrawal of preferences granted for UE and CEFTA countries within the agreements regarding preferential tariffs allowed for increase in tariffs.

The trends observed in the first half of 1999 are to remain in the second half of the year. Thus for the whole year a decline in revenue from exports by about

600 mill USD is expected. Accordingly expenditure on imports may total 366 mill USD. Hence negative balance of trade may increase from 743 mill USD in 1998 to 970 mill USD at the end of 1999. The changes in geographic structure of trade are projected to remain and even stress. Gro-

wing export to EU, CEFTA and some developing countries will not match the breakdown of exports to eastern markets. However the share of UE and CEFTA countries in total value of exports is projected to expand. Similar tendencies may occur in the year 2000.

Taking into account lower level of trade at the borders, decline in agri-food exports becomes even deeper. In effect domestic market dominated by growing supply pressure, which goes along with the absence activities aimed at promotion of Polish agri-food exports.